עין משפט
נר מצוה

נז א מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה כ סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שכח סעיף יא:

נז ב מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעיף יג:

נח ג מיי' שם הלכה טז יז סמג שם טוש"ע שם סעיף יג [וסימן שכט סעיף א]:

נט ד ה ו מיי' שם הל' כ כא סמג שם טוש"ע שם סי' שכט סעיף ב:

ס ז מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה כה טוש"ע אה"ע סי' ד סעיף לג:

◆

רבינו חננאל

ואסיקנא אלא למעוטי סם. אמר רב אשי ממתניתין נמי שמעת לה, מדלא קתני מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, והחושש בפיו אין מטילין לו סם בשבת, הרי מתיא בן חרש מתיר בשניהם. אלא בפי שנשכו כלב שוטה פליגי ובהא לא פליגי. ש"מ מטילין לו סם בשבת לא פליגי ש"מ. וכל ספק נפשות דוחה את השבת. תניא מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין ל[ה]ברותו. ואין אומרים נמתין היום שמא יבריא ולא נחלל את השבת, אלא מחמין לו מיד. וספקו דוחה את השבת, ולא ספק שבת זו אלא ספק שבת אחרת. ואין אומרים יעשו דברים הללו על ידי גוים ולא על ידי קטנים אלא על ידי גדולי ישראל. ואין עושין דברים הללו לא על ידי נשים ולא על ידי כותים, אבל מצטרפין לדעת אחרתא. ת"ר מפקחין פיקוח נפש בשבת והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין. כיצד, ראה תינוק נפל לים פורש מצודה ומעלהו [ואע"ג] דצייד כוורי. ומי שראה תינוק נפל לבור עוקר חוליא מיד בשבת ומעלהו, ואע"ג דקא עביד דרגא. וכן מי שראה שננעלה דלת בפני תינוק שוברה ומוציא התינוק, אע"ג דשקיל לה בשופינא. מכבין ומפסיקין מפני הדליקה בשבת. ובכל אלו כולן הזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין. ירושלמי תני הזריז משובח והשואל (א) והשואל הרי זה שופך דמים. ר' חייה בשם ר' יוחנן מבוי שכולו גוים וישראל אחד דר בתוכו, נפלה בו מפולת מפקחין עליו בשביל] ישראל ששם. עד איכא בי אמוראין חד אמר עד חוטמו וחד אמר עד טיבורו. אמר שמואל לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב כו הא דרב דאמר [לא שנו אלא] להחיותו ושמואל דאמר לפקח עליו] את הגל כו' כבר פירשנוהו (ב) בבבא קמא.

(א) ירושלמי לפנינו הגי' והנשאל הרי זה מגונה והשואל הרי זה שופך דמים: וכי"ה בהגהת מיימון בפ"ב משבת ועי' בתה"ד סי' נח.

(ב) אולי צ"ל בפ"ק דכתובות דף טו ע"ב.

◆

אלא בגדולי ישראל. ואפי' היכא דאפשר בנכרי מצוה בישראל שמא יתעצל הנכרי ולא יעשה ויבא לידי סכנה:

מכבין ומפסיקין בפני הדליקה. תימה לי דהוה ליה זו ואין צריך לומר זו כיון דאפי' לכבויי שרי כ"ש להפסיק וי"ל אפי' לאתויי כלים דרך רשות הרבים ולהפסיק בהן דס"ד אמינא דווקא לכבויי שרי אבל כולי האי להביא כלים דרך רשות הרבים מלאים מים דאיכא תרתי הוצאה והכנסה וגרם כיבוי ועוד ס"ד אמינא כיבוי שרי טפי שהוא ברור יותר שיציל אבל להביא כלים דילמא קודם שיביאם תעבור הדליקה ונמצא שחילל שבת שלא לצורך קמ"ל: **הא** דפרוש כולהו הא דפרוש מקצתייהו. נראה לפרש דפרוש כולהו לחצר אחרת ויצאו גם משם ולא נשאר בהם עד אחד שנפלה עליו מפולת דאי פרוש לחצר אחרת ולא יצאו משם מה לי חצר זו מה לי חצר אחרת הא דפרוש מקצתייהו שלא פירש מכאן לאותה חצר אחרת אלא אחד:

ולפקח

◆

תא שמע דתני רבה בר שמואל עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשוב נפשה ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבד שלו והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת דברי ר"א בר' יוסי שאמר משום ר' מתיא בן חרש וחכמים אומרים בזו ולא באחרת בזו אהייא אילימא אעוברה פשיטא עוברה מי איכא למאן דאמר דלא אלא לאו אסם שמע מינה רב אשי אמר מתני' נמי דיקא ועוד אמר רבי מתיא בן חרש החושש בפיו מטילין לו סם בשבת ולא פליגי רבנן עליה ואם איתא דפליגי רבנן עליה ליערבינהו וליתנינהו וליפלגו רבנן בסיפא ש"מ: מפני שספק נפשות הוא וכו': ל"ל תו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת אמר רב יהודה אמר [ד]רב [א]לא ספק שבת זו בלבד אמרו אלא אפילו ספק שבת אחרת היכי דמי כגון דאמדוה לתמניא יומי ויומא קמא שבתא מהו דתימא ליעבב עד לאורתא כי היכי דלא ניחול עליה תרי שבתא קמ"ל תניא נמי הכי [ב]מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין להברותו ולא שבת זו בלבד אמרו אלא לשבת אחרת ואין אומרים נמתין לו שמא יבריא אלא מחמין לו מיד מפני שספק נפשות דוחה את השבת ולא ספק שבת זו אלא אפי' ספק שבת אחרת [ג]ואין עושין דברים הללו לא ע"י נכרים ולא ע"י [א] כותים אלא ע"י גדולי ישראל ואין אומרין יעשו דברים הללו [ד]לא ע"פ נשים ולא ע"פ כותים אבל מצטרפין לדעת אחרת ת"ר [ה]מפקחין פקוח נפש בשבת והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד הא כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא צייד כוורי ראה תינוק שנפל לבור עוקר חוליא ומעלהו והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד אע"ג דמתקן דרגא ראה שננעלה דלת בפני תינוק שוברה ומוציאו והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא מיכוין למיתבר בשיפי מכבין ומפסיקין מפני הדליקה בשבת והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא ממכיך מכוכי וצריכא דאי אשמועינן ים משום דאדהכי והכי אזל ליה אבל בור דקא יתיב אימא לא צריכא ואי אשמועינן בור משום דקא מיבעית אבל ננעלה דלת אפשר דיתיב בהאי גיסא ומשכיש ליה באמגוזי צריכא: מכבין ומפסיקין: למה לי [ו]דאפי' לחצר אחרת אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל [ד]לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב[ה] היכי דמי אי נימא דאיכא תשעה ישראל וכותי אחד בינייהו רובא ישראל נינהו [ו](אלא) פלגא ופלגא [ז]ספק נפשות להקל אלא דאיכא תשעה כותיים וישראל אחד הא נמי פשיטא דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי [ה]לא צריכא דפרוש לחצר אחרת מהו דתימא [ח]כל דפריש מרובא פריש קמ"ל דלא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב איני והאמר ר' אסי א"ר יוחנן תשעה כותיים וישראל אחד באותה חצר מפקחין בחצר אחרת אין מפקחין לא קשיא הא דפרוש כולהו הא [ו]דפרוש מקצתייהו ומי אמר שמואל הכי והתנן [ט]מצא בה תינוק מושלך אם רוב כותיים כותי ואם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצה ישראל ואמר רב לא שנו אלא להחיותו אבל [ז]לייחסו לא

ושמואל

◆

ה"ג דתני רב יוסף עוברה שהריחה וכו' ומי שנשכו וכו' והחושש בפיו וכו' וחכ"א בזו. אנו מודים ולא באחרת: **בזו אהייא אי נימא אעוברה פשיטא.** וכי עוברה שהריחה ר' מתיא קתני לה סתמא היא: **אלא לאו אסם.** קיימי דאילו אחצר כבר תנן פלוגתא במתני' ש"מ דבסם מודו: **לא ספק שבת זו בלבד.** לא שיהא ספק הנפשות לשבת זו אלא אפילו אין הספק לשבת זו דפשיטא לן דהיום לא ימות אלא ספק שאם לא יעשו לו היום שמא ימות לשבת הבאה: **והיכי דמי כגון דאמדוה.** רופאים לעשות לו הרפואה שמנה ימים: **להברותו.** תחילה שמא יבריא מאליו: **על פי נשים.** אם נשים או כותים אומרים צריך אין מחללין על פיהן: **אבל מצטרפין לדעת אחרת.** כגון שנים אומרים צריך ושלשה אומרים אין צריך ואשה או כותי אומרים צריך מצטרפין למהוי פלגא ופלגא (א) וספק נפשות להקל: **פקוח.** דשקומברנ"ש בלע"ז בכל דבר שצריך לו לנפש להעביר סכנת מות: **ואע"ג דלייד כוורי.** עמו כל הני אע"ג דקאמר הכא משנה יתירה דייק דקתני ואינו צריך ליטול רשות למה ליה דתני הכא הא תני ליה והזריז ה"ז משובח אלא הא אתא לאשמועינן שאפי' הוא צריך לדבר: **עוקר חוליא.** כדי להשפיל שפת הבור ויהא נוח ליכנס: **ננעלה דלת.** והתינוק נבעת: **למתבר בשיפי.** נסרים שצריך להם לישנא אחרינא בשיפי קיסמין להדלקה: **ומפסיקין מפני הדליקה.** בכלים של מתכת או של חרס מלאים מים ובדליקה שיש בה סכנת נפשות קאמר: **דקא מכיך מכוכי.** משפיל ומליע הגחלים לצלות עליהם לערב: **דאדהכי והכי.** אם ילך לבית דין לישאל אזיל ליה לאיבוד: **משכש ליה.** מפתהו ומקרקש לו אגוזים: **דאפילו לחצר אחרת.** דליקה בחצר זו ונפשות בחצר אחרת והם חולים או קטנים: **לא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב.** דאם ספק כותי או ספק ישראל מפקחין ואע"ג דרובא כותים הוו התם: **אי נימא תשעה ישראל וחד כותי.** ונפל' מפולת על אחד מהן ואין ידוע אם ישראל אם כותי הוא: **אלא דאיכא תשעה כותים וחד ישראל.** ואשמועינן דאף על גב דרובא כותים חיישינן שמא ישראל הוא ומפקחין הא נמי פשיטא דקי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי דנפקא לן בסנהדרין (י) ובכתובות (כ) וארב לו פרט לזורק אבן לגו: **לא צריכא דפרוש לחצר אחרת.** ושם נפלה על האחד מפולת דבכל דוכתא אמרינן כל דפריש מרובא פריש במידי דניידי והכא לא אמרי' הכי ואע"ג דבפרישתן כולהו ניידי: **הא דפרוש כולהו.** הואיל ואיתחזק ישראל בהאי חצר שנפלה בו מפולת מפקחין ואע"ג דניידי (ליה) לא אזלינן בתר רובא: **הא דפרוש מקצתייהו.** ולא ידעינן אי הוה ישראל בהאי חצר אזלינן בתר רובא הואיל ולא איתחזק: **והא תנן תינוק מושלך.** משנה היא בסדר טהרות בעיר שישראל וכותים דרים בה: **לא שנו.** דאם רוב ישראל מחזקינן ליה לישראל אלא להחיותו: **אבל לייחסו.** כגון אם נקבה היא שיהא כהן מותר בה לא ואפי' ליכא למיחש לאסופי כגון הנך דאמרי' במס' קידושין (דף עג.) תלי בדיקולא תלי פיתקא רמי חומרא משלטי הדמי' חיישינן שמא כותית היא וגיורת אסורה לכהונה ואע"ג דרוב ישראל מעלה עשו ביוחסין דבעינן תרי רובי כדאמרי' בכתובות בפ"ק (דף טו.):

ושמואל

◆

מסורת הש"ס

א) [גיר' הרי"ף והרא"ש שמואל], ב) [תוספתא שבת פט"ו ה"ג], ג) [עיין שינוי נוסחאות בהרא"ש ובכ"י], ד) [גי' רי"ף ורא"ש א"ר אלעזר לא נצרכה אלא לחצר אחרת], ה) [ב"ק מד: סנהדרין עט. כתובות טו.], ו) [נ"ל או נמי וכן איתא בכתובות ובב"ק ובסנהדרין], ז) [שבת קכט. וש"נ], ח) [יבמות טו: כתובות טו. וזבחים עג.], ט) [כתובות טו: מכשירין פ"ב מ"ז], י) [דף עט.], כ) [דף טו.].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו'. מצטרפין למהוי פלגא ופלגא. נ"ב וקשה הרי בדף פג. מבואר דבספק נפשות לא אזלינן בתר רוב דעות רק מאכילין אותו מיד. א"כ למה לי להצטרף דעת אשה או כותי דהרי כשנים אומרים צריך אף ג' אומרים לא צריך אזלינן להקל ע"כ נ"ל כדאיתא בגמ' כשנים אומרים אינו צריך וא' אומר צריך דצריך הצטרפות אשה שאומרת ג"כ צריך והו"ל פלגא ופלגא אבל כשנים אומרים צריך או אין צריך הצטרפות אף אם ג' אומרים אין צריך וכן פסק בטור או"ח סי' תרי"ח כשנים אומרים צריך או אף ק' אומרים אינו צריך לא אזלינן בתר רוב דעות אבל כשנים אומרים צריך וא' אומר אינו צריך אזלינן בתר רוב דעות גם בהרא"ש ז"ל כתב דרש"י ז"ל לא סבירא ליה לאוקימתא דלעיל בגמרא אבל מ"מ לפוסקים דס"ל לאוקימתא דלעיל נ"ל כמו שכתבתי:

◆

הגהות הגר"א

[א] ולא ע"י קטנים אלא ע"י כצ"ל:

◆

לעזי רש"י

דשקומברנ"ש
[דישקומברימינ"ט]. חילוץ.

◆

מוסף רש"י

ספק נפשות. דיני נפשות, דהא והצילו העדה כתיב (כתובות טו. ב"ק מד: סנהדרין עט.).

◆

תוס' ישנים

לא צריכא דפרוש לחצר אחרת כו'. כלומר שפירשו כולם לחצר אחרת: